

Intervenció arqueològica a la Línia d'Alta Velocitat – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera

Sector Prehistòria (Carrer de Bonaventura Gispert)

DISTRICTE DE SANT ANDREU

Barcelona, del 9 al 22 de juliol de 2014

Codi: 069/14

Resolucions Generalitat de Catalunya: R/N 470 K121- NB 2014/1-11159

Dídac Pàmies Gual

Mataró, 6 d'agost de 2014

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

SUMARI

1.	SITUACIÓ	4
2.	MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	4
3.	CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC	6
3.1.	Notícies històriques.....	6
3.2.	Antecedents arqueològics.....	7
4.	MOTIVACIÓ.....	9
5.	FONAMENTS DE DRET	9
6.	METODOLOGIA.....	9
7.	TREBALLS REALITZATS.....	10
8.	RESULTATS.....	10
9.	CONCLUSIONS	12
10.	BIBLIOGRAFIA.....	12

ANNEX 1. RESOLUCIONS GENERALITAT DE CATALUNYA

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 3. FITXES D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

ANNEX 4. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

ANNEX 5. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

FITXA TÈCNICA

Lloc de la intervenció	Línia d'Alta Velocitat – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera
Població i comarca	Barcelona, Barcelonès
Jaciment/s arqueològic/s	Sector de Prehistòria (Carrer de Bonaventura Gispert)
Coordenades UTM ETRS89	X=432845 / Y=4586367 / Z=15.8
Promoció	Administrador de Infraestructuras Ferroviarias (ADIF)
Execució de l'obra	UTE Accesos Estación Sagrera
Execució intervenció	Antequem, SL
Direcció tècnica	Dídac Pàmies Gual
Tipus d'intervenció	Preventiva
Activitat autoritzada	Excavació arqueològica
Codi	069/14
Resolucions Generalitat de Catalunya	R/N 470 K121- NB 2014/1-11159
Dates	Del 9 al 22 de juliol de 2014 (autorització fins el 6 d'agost)
Resum	Amb motiu de les obres de construcció del accessos a l'estació de Sagrera, s'ha portat a terme una excavació arqueològica al Sector de Prehistòria (Carrer de Bonaventura Gispert), on s'han pogut documentar diferents retalls ubicats cronològicament vers l'època romana.
Paraules clau	Retalls època romana

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

1. SITUACIÓ

La intervenció es situa en una àrea de 489m² ubicada a la banda E de l'actual trinxera ferroviària, just a sota on anteriorment hi havia la Ronda de Sant Martí, a l'alçada del carrer de Bonaventura Gispert, del districte de Sant Andreu de Barcelona, el Barcelonès.

2. MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

L'indret es troba entre els deltes dels rius Llobregat i Besòs (al SW i NE respectivament) i entre el mar (al SE) i la Serra Litoral – Serra de Collserola (al NW). Limitat per aquest elements geomorfològics es troba el Pla de Barcelona, una plataforma adossada al relleu de Collserola, suaument inclinada cap a la costa, i separada del delta del Llobregat pel bloc de Montjuïc pel seu extrem sud.

L'estructura és tallada pels cursos fluvials que es dirigeixen gairebé perpendicularment a la costa, formant els deltes ja citats, als que aflueixen a més varies rieres que presenten importants dipòsits al·luvials. Així doncs, el basament paleozoic, format per granits i roques metamòrfiques que afloren als relleus muntanyosos, queda a la fossa sobre la que es troba la plana litoral, recobert per una tapadora terciària formada per sediments d'origen marí: les margues i sorrenques miocèniques del bloc de Montjuïc i les argiles, margues i sorres pliocenes que subjeuen sota el Pla de Barcelona i els complexos deltaics.

Els terrenys per els quals transcorre el corredor del traçat de l'obra es poden classificar en tres grans categories: materials de substrat, materials de peu de muntanya del Pla de Barcelona i materials de la riera d'Horta. A més, per sobre de la major part de la superfície afectada es troben farciments d'origen antròpic, de gruix variable.

El dipòsits quaternaris corresponen al conjunt de materials detrítics del peu de muntanya que formen el Pla de Barcelona (Quaternari Antic) i als dipòsits recents formats fonamentalment pels materials al·luvials aportats per la riera d'Horta que talla aquesta formació (abans de desembocar al delta del Besòs, situat immediatament al nord, fora de l'àmbit del tram). A més, adossats a la escarpa existent entre la plataforma del Pla de Barcelona i la plana deltaica del Besòs i a la vora del llit de la riera, es troben dipòsits de tipus col·luvial.

Dins de l'Holocè (última època del Quaternari i on s'han trobat totes les restes arqueològiques) s'han localitzat tres tipus de dipòsits, els dipòsits de vessant: col·luvions, els dipòsits al·luvials de riera i els dipòsits al·luvials de inundació.

Els col·luvions són dipòsits detrítics subactuals que entapissen les escarpes morfològiques que limiten la plana deltaica del Besòs (separant-la del peu de muntanya del Pla de Barcelona) i el llit de la riera d'Horta que talla aquesta escarpa desembocant a la citada plana deltaica.

Així doncs, a la zona estudiada, aquest materials es superposen als dipòsits pliocens modelats per un relleu actual - subactual i s'interdigiten amb les aportacions de la riera d'Horta progradant una o altres sediments (col·luvials o al·luvials) sobre els anteriors a diferents moments.

Es tracta de sediments granulars mitjanament densos en general amb menor freqüència densos, alternant vertical i lateralment amb materials cohesius mitjanament consistents (molt locament molt consistents i fins i tot durs).

Entre els materials predominantment fins s'han descrit:

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

- Argiles llimoses i argiles amb una mica de sorra i grava de color ocre - vermelloses a les que ocasionalment apareixen nòduls de carbonat càlcic dispersos.
- Argiles i llims sorrencs, amb o sense gravetes disperses de color marró o vermellós.
- Argiles i llims sorrenc - molt sorrencs, amb una mica de grava. A vegades apareixen nòduls de carbonats mil·limètrics e indicis de matèria orgànica.

Els termes granulars observats són:

- Sorres argiloses – llimoses o molt llimoses, amb graves disperses i una mica gravoses.
- Sorres amb indicis d'argila, a vegades amb una mica de grava. En ocasions presenten abundant carbonat càlcic en nòduls o nivellets centrimètrics.
- Sorres gravoses o molt gravoses amb matriu argilosa.
- Graves sorrenques amb matriu argilosa – molt argilosa. A vegades presenten intercalacions de sorres gruixudes gravoses, i una mica de matèria orgànica.

Els dipòsits al·luvials de riera són dipòsits detrítics molt recents que farceixen el llit de la riera d'Horta que es troba encaixada al peu de muntanya del Pla de Barcelona i desembocant al delta del riu Besòs, al nord d'aquesta intervenció. Així els sediments dipositats tallen i es superposen a les formacions del Quaternari antic.

Es troben nivells de granulometria molt diferent, segons es tracti de sediments aportats per corrents de més o menys energia, havent-se pogut classificar en dues unitats litològiques que s'alternen en sentit vertical i lateral, tot i que en aquesta zona hi ha un clar predomini d'una o altre en funció de la profunditat: els materials gruixuts es troben a la base de la formació i els fins es superposen a aquests, encara que presenta freqüents intercalacions en forma de llenties, més o menys extenses de material gruixuts.

Els materials gruixuts estan formats per:

- Graves sorrenques o molt sorrenques amb matriu argilosa.
- Graves en matriu formada per argiles amb una mica de sorra.
- Graves amb sorra gruixuda alternant amb sorres molt gravoses amb escassa matriu argilosa.
- Sorres amb indicis de graves i argiles.
- Intercalacions de sorres i graves netes i de argiles sorrenques.
- Amb freqüència s'observen boles disperses.

A algunes zones apareix una incipient cementació per carbonats o nòduls dispersos.

Els materials primis estan formats per:

- Argiles i llims amb indicis d'una mica de sorra o grava.
- Argiles i llims sorrencs o molt sorrencs, amb indicis de graves. Amb freqüència presenten zones o nivells parcialment cementats per carbonat càlcic o amb nòduls dispersos.
- Argiles i llims amb una mica de sorres o graves i argiles sorrenques.
- Sorres argiloses o llimoses, a vegades amb còdols dispersos o nivellets de graves.
- Sorres gravoses i argiloses.

Els dipòsits al·luvials d'inundació es troben per sobre dels dipòsits al·luvials de riera i es tracten de sediments fins que, al conjunt de la zona de la intervenció, s'atribueixen al sistema deltaic del Besòs en sentit ample, però que localment, a les zones de confluència d'altres llits més petits

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

amb aquest delta, han pogut estat aportats tant pel propi Besòs com per el tributari. Per això aquest dipòsits es consideren com a part del conjunt al·luvial de la Riera d'Horta.

Aquest sediments a vegades s'interdigiten amb els dipòsits al·luvials de riera, trobant-los per sobre i per sota d'aquests, i estan sempre coberts per sediments d'origen antròpic.

Els dipòsits al·luvials d'inundació estan formats per:

- Argiles, argiles llimoses i llims amb una mica de sorra i a vegades de graveta.
- Argiles i llims, sorrencs amb indicis de grava.
- Argiles i llims sorrencs o molt sorrencs amb una mica de graves.

Sorres molt argiloses amb còdols de grava dispersos i sorres amb graves molt argiloses.

3. CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC

3.1. Notícies històriques

La intervenció arqueològica s'ha portat a terme a la zona de l'ager *Barcinonensis*, a aproximadament 5km de distància vers el nord del nucli urbà de la ciutat romana de *Barcino*.

L'origen de la ciutat de Barcelona s'ha de situar a la colònia *Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino* fundada de nova planta per August al segle I aC i que comportà la reorganització del territori circumdant mitjançant la centuriació. La ciutat es va situar en un turó, conegut en època medieval com a *Mons Taber*, flanquejat per les rieres de Sant Gervasi i Vallcarca. La ciutat emmurallada, amb un perímetre clar, presenta una planta octogonal amb una trama a partir de dos eixos: el *cardo maximus* (Nord – Sud) i el *decumanus maximus* (Est – Oest).

Aquests dos eixos donaven la pauta a la resta de la xarxa de carrers rectilinis amb illes regulars, confluint en un espai obert i central, el *forum*, l'actual plaça Sant Jaume. Aquesta trama urbana original de la colònia de *Barcino* s'ha conservat "fossilitzada", de manera que l'ara carrers Llibreteria i del Call corresponen al *cardo maximus* i els carrers Bisbe, Regomir i Ciutat al *decumanus maximus*. Fora muralles, el pla de Barcelona es convertí en l'ager de la ciutat romana, quedant ocupat per vil·les, establiments industrials, monuments, vies i necròpolis.

A inicis del segle IV dC es produeix un canvi important en la ciutat en el que s'abandona el suburbi (desenvolupat al llarg dels anys anteriors) i s'aixeca un nou sistema defensiu molt més complex que l'anterior. Es manté el traçat de muralla fundacional, però s'hi juxtaposa una nova muralla dotada d'un nombre altíssim de torres (entre 75 i 78) i es dobla el gruix dels murs, que es situen aproximadament cap als 4m.

Actualment, la zona de la present intervenció es troba al districte de Sant Andreu. Es tracta d'un antic municipi del pla de Barcelona, que fou annexionat a la ciutat l'any 1897. S'estenia per un ampli sector al nord de la ciutat, al peu de la serra de Collserola fins prop de la riba dreta del Besòs. És situat al N del centre urbà, al límit amb els termes de Santa Coloma de Gramenet i de Montcada i Reixac.

La demarcació històrica de Sant Andreu del Palomar es va formar entorn a l'antiga església i parròquia de Sant Andreu, esmentada el 974, prop de l'antiga via romana de Barcelona al Vallès i més tard, camí medieval.

El 1052 perdé una part del terme en crear-se la parròquia de Sant Martí de Provençals. L'església fou reconstruïda al començament del s. XII, i el 1135 Ramon Berenguer IV hi féu bastir una torre de defensa, adossada a l'església, la qual, enderrocada el 1850, fou substituïda per l'actual, obra de l'arquitecte Pere Falqués.

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

Dins el terme hi havia hagut també l'església de Santa Eulàlia de Vilapicina, sufragània de Sant Andreu fins el 1866, que centrà l'antic poble rural del mateix nom; la quadra de Vallbona, amb la important propietat rural del baró de Pinós, que donà lloc després al barri de la Torre del Baró; i la capella de la Trinitat, al coll de Finestrelles, que donà lloc als barris de la Trinitat Vella i de la Trinitat Nova.

El rec Comtal donà una gran prosperitat al terme, i permeté la creació d'una indústria molinera i de grans sectors de regadiu (era drenat també pel torrent d'Estadella i la riera de Sant Andreu). El 1359 comptava amb 108 focs. La industrialització, iniciada a mitjan segle XIX, fou lenta, i l'activitat agrícola (blat, cànem, blat de moro, llegums, patates, vinya) ocupà una bona part de la població durant el segle XIX i fins ben entrat el segle XX. Les dues primeres fàbriques de vapor foren la de filats de Ferran Puig (1843), que esdevingué la important empresa Filatures de Fabra i Coats, una de les primeres de l'Estat espanyol, i la dita d'El Vapor del Rec o La Cotonera, inaugurada poc abans. Hi subsistiren la manufactura tradicional de boxets i els filats i teixits a mà o per tracció mecànica.

A la segona meitat del s. XIX s'inicià la urbanització moderna del terme -exclosa del projecte d'eixample del pla Cerdà-, que es concentrà al voltant dels antics nuclis de Sant Andreu (el Raval, les Cases Noves) i de Santa Eulàlia de Vilapicina i les noves comunicacions (ferrocarril de Granollers el 1854, de Sabadell el 1855, tramvia amb Barcelona el 1877) afavoriren la transformació.

L'ocupació quasi total de l'antic terme s'ha realitzat a partir del fort corrent immigratori vers la regió de Barcelona des dels anys cinquanta del segle passat. Al costat d'un procés de renovació urbana, han estat edificats grans blocs d'habitatges, que han ocupat els espais lliures, tant en el nucli central (encerclat per la via del ferrocarril a Portbou per Granollers, i per la Meridiana) com en el conjunt de barris, coneguts popularment com a Nou Barris: la Guineueta, les Roquetes, el Verdum, la Trinitat Vella, la Trinitat Nova, Vallbona, la Torre del Baró, la Prosperitat, la Ciutat Meridiana.

Durant la dècada dels setanta encara va sorgir un nou barri, el de Canyelles, que ha estat planificat i construït amb més cura que els anteriors. El ràpid procés de densificació i la manca d'inversions del sector públic han originat greus dèficits en equipaments urbans. Altres importants eixos de comunicació són el carrer de Sant Andreu (abans carretera de Ribes), el passeig de Fabra i Puig (via de circulació ràpida des del 1969) i el carrer de Torres i Bages, on arriba des del 1967 el metro.

3.2. Antecedents arqueològics

Abans no s'iniciessin les obres de l'AVE, el coneixement arqueològic que es tenia d'aquest indret es basava sobretot en descobertes antigues i notícies de troballes disperses, tret del cas del Rec Comtal que és conegut per nombrosa documentació històrica (textual, planimètrica i fotogràfica) (Autors diversos, 1989). Darrerament, però, s'han realitzat intervencions arqueològiques a la zona del Molí Antic de Sant Andreu (ARPA 09018), al nord del tram que aquí considerem. Van permetre documentar un tram del *Rec* i restes d'un camí medieval i de l'aqüeducte romà.

Al triangle ferroviari (ArPA 09012) s'hi ha documentat restes des d'època prehistòrica, si bé no hi ha constància, de si en el moment de la construcció de les actuals cotxeres es va malmetre el subsòl arqueològic en la seva integritat.

Es tracta en realitat de dos jaciments, el de la Bòvila del Camp de Futbol, d'època neolítica, i el del Pont de Fusta, el qual ha lliurat evidències materials de l'ibèric tardà. Aquests jaciments atesa la manca de dades és de difícil adscripció cronològica, funcional i se'n desconeix l'extensió i estat de conservació.

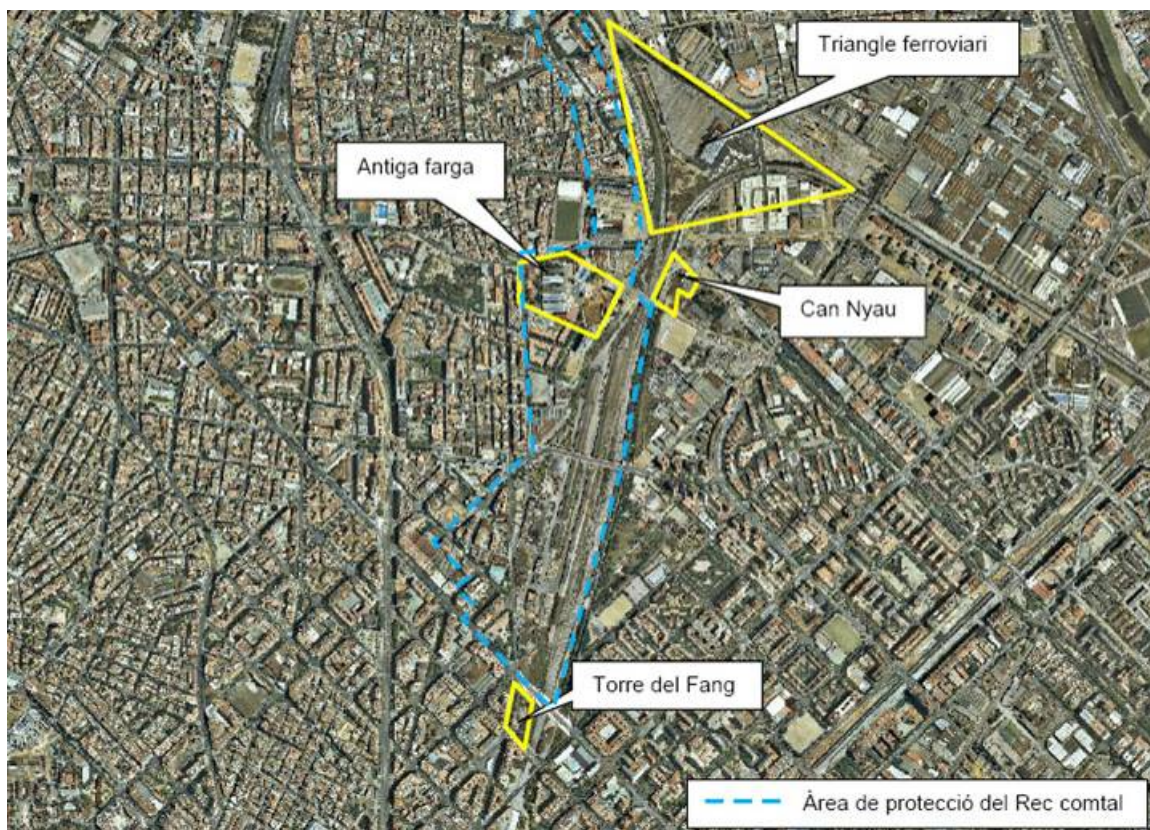
Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

En aquesta zona s'hi situa també i de manera parcial l'àrea de protecció del jaciment de la Farga (ArPA 09020), considerada la farga d'origen altmedieval més important de Barcelona sota domini reial.

A la banda E del traçat viari, afectat segurament per la rasa que l'ocupa, s'hi situa el jaciment de Can Nyau (ArPA 10002). Es tracta d'un jaciment que té una fase neolítica, romana i medieval. De l'època romana hi ha notícia de la troballa de mosaics, per la qual cosa se'n dedueix l'existència d'una ocupació tipus *villa*. El jaciment medieval correspon a una masia del segle XV, anomenada Can Nyau i coneguda també pel nom de la Torre Xica d'en Reixach.

Aquest darrer jaciment, va ser localitzat l'any 1960, com a conseqüència de la rasa efectuada per a la bifurcació del ferrocarril cap a Sant Adrià. La troballa concretament es va efectuar a l'alçada d'un camí que conduïa cap al carrer de F. Junoy, davant de l'estació Comtal (segons nota mecanoscrita de l'Arxiu IEC) i consistia en estrats amb *tegula* i àmfora i alguna estructura murària. Per sota s'hi delimità un estrat de 20 cm amb ceràmica a mà, una petita fulla de sílex i un fragment de molí de mà. Entre la ceràmica destaquen els exemplars hemisfèrics, carenats i lleugers perfils en "S", als quals se'ls atribueix una producció neolítica.

Àrees d'expectativa arqueològica previs a l'obra Font: Institut Cartogràfic de Catalunya / Museu d'Història de la Ciutat

Els moviments de terres de l'obra de la Línia d'Alta Velocitat Madrid-Saragossa-Barcelona-frontera francesa han posat al descobert nombroses troballes arqueològiques, en aquest tram, concretament van aparèixer els fonaments de la fàbrica de Can Portabella, un tram del Rec Comtal amb un pont que el creuava i una sèrie d'estructures d'època neolítica (Montguilló, 2012); la *pars urbana* d'una vila romana a al zona del Pont del Treball, ubicada cronològicament entre el

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

segle I i el segle IV dC, la qual va afectar restes anteriors d'època ibèrica i tardorepublicana (segles II – I aC) (Alcubierre, 2012).

Durant la construcció de la futura estació de Sagrera, també s'han identificat nombroses restes arqueològiques que abracen una cronologia des d'època prehistòrica (Neolític Final - Bronze inicial: quatre sitges, un enterrament en fossa i un enterrament col·lectiu de fins a 207 individus) passant pels períodes ibèric (vint sitges i dos pous), romà (rases de vinya i una sitja de grans dimensions) modern (murs d'aterrament), fins a època contemporània (Antequera, 2012).

4. MOTIVACIÓ

La intervenció arqueològica ve motivada pels treballs de construcció dels accessos a la futura estació de Sagrera. Els treballs requereixen diversos moviments de terres els quals estan subjectes a control arqueològic, treballs que es realitzen des de desembre de 2010 els arqueòlegs de l'empresa Codex SL. El mes de març de 2014 es va localitzar, a la zona del carrer de Bonaventura Gispert, un retall al sòl amb fragments de ceràmica feta a mà, pedres i cendres que es va interpretar com a estructura indeterminada d'època prehistòrica.

En aquesta ocasió l'empresa executora del projecte (UTE Accesos Estación de Sagrera) ha sol·licitat els serveis de l'empresa Antequem SL per a la realització de l'excavació d'aquest espai, sota la direcció de l'arqueòleg Dídac Pàmies Gual.

5. FONAMENTS DE DRET

- Llei 9/1993 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català (DOGC 1807 de l'11 d'octubre de 1993)
- Decret 78/2002 de 5 de març del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC 3594 de 13 de març de 2002).

6. METODOLOGIA

Les tasques de documentació arqueològica s'han desenvolupat seguint el mètode de registre de dades proposat per E.C. Harris i A. Carandini, modificat a partir de la pràctica arqueològica en aquest tipus de jaciment i de les circumstàncies concretes de l'excavació. Es distingeixen i retiren cada un dels diversos nivells i estrats localitzats, d'acord amb criteris estratigràfics, de textura, composició i color. Per el registre objectiu dels elements i estrats que s'exhumen es realitza una numeració correlativa d'aquests denominats Unitat Estratigràfica (UE), que individualitza els uns dels altres i de la qual se'n realitza una fitxa. En aquesta, s'indica la seva ubicació en el context general del jaciment, la descripció i la posició física respecte a la resta d'UE amb què es relaciona així com la seva datació.

Els treballs s'han completat amb l'aixecament planimètric dels diferents àmbits d'actuació, tot assenyalant les zones intervingudes, els diferents nivells i restes localitzades, així com també, les plantes generals del jaciment, plantes concretes i seccions que complementin la documentació de cadascuna de les tasques desenvolupades. Els plànols s'han digitalitzat amb el programa AutoCAD 2008.

També s'ha realitzat el corresponent reportatge fotogràfic de tots els treballs realitzats i de cada una de les estructures localitzades per tal de deixar constància dels mateixos.

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

El material arqueològic s'ha netejat i inventariat segons el plec de condicions tècniques del projecte d'intervenció arqueològica del Servei d'Arqueologia de Barcelona (ICUB).

7. TREBALLS REALITZATS

Els treballs arqueològics realitzats han consistit en l'excavació arqueològica d'una superfície aproximada de 177m² a la banda est de la trinxera ferroviària a la zona de la Sagrera, on s'hi han identificat quatre estructures excavades al subsòl.

Un cop excavades i documentades s'ha realitzat el seguiment del rebaix de la superfície restant vers el S (312m²), fins a una profunditat de 1m a l'extrem N i 0,4m a l'extrem S per tal de localitzar més estructures associades a les ja documentades.

El rebaix s'ha realitzat inicialment amb una màquina giratòria a excepció dels 20 cm restants abans d'assolir la cota d'afectació de l'obra, que s'han rebaixat amb una retroexcavadora amb pala de neteja, atès que en aquest punt s'ha afectat estrat arqueològic.

Per últim s'ha efectuat el seguiment de la construcció de la rasa de serveis a la banda O de la superfície excavada, disposada de N a S, amb una longitud de 53,13m, una amplada de 0,8m i una profunditat que oscil·la entre 1,5 i 1,9m.

8. RESULTATS

Durant els treballs d'excavació arqueològica s'han identificat quatre retalls excavats al subsòl (UE 2) d'argila i llims de color marró clar amb molta compactació. Es tracta dels retalls UE 4, 9, 11 i 12.

El primer retall està situat a la banda oest de la superfície excavada. Presenta planta rectangular amb els angles arrodonits, de 3,99 m de longitud, 3,22 m de amplada i 0,62 m de profunditat, disposat de NO a SE. Està farcit per l'estrat UE 3, d'argila de color marró fosc, el qual ens proporciona una cronologia vers els segles I-II dC (ceràmica sigilata sud-gàlica, forma Dragendorf 33; comuna romana i ceràmica ibèrica), ubicant en aquest moment l'obliteració del retall. El moment de construcció del retall també el situem en aquest context cronològic atès que secciona l'estrat UE 2, on s'hi ha identificat també, ceràmica sigilata sudgàlica. Desconeixem però la funcionalitat del retall.

A la banda O es troba seccionat pel retall UE 11, també de funcionalitat indeterminada, de planta ovalada de 2,71 m de longitud, 1,84 m d'amplada i 0,38m de profunditat amb secció còncava, el qual s'ha ubicat cronològicament en un moment *post quem* als segles I-II dC, atès que secciona l'estrat d'obliteració del retall UE 4. En aquest cas presenta tres estrats de farciment ben diferents. En primer lloc trobem l'estrat UE 6, format únicament per pedres irregulars de mida mitjana-petita, amb una potència de aproximadament 0,3m, el qual cobreix un estrat (UE 8) d'argiles amb una potència de 0,1m, que presenta abundants restes de carbons, localitzant major concentració a la part central, els quals foren abocats encara calents atès que han deixat traces de rubefacció a les parets del retall.

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

Estrat UE 6 i detall de la rubefacció al retall UE 11

El rebliment del retall s'ha ubicat en una forquilla cronològica molt àmplia, sempre però dins el context d'època romana, atès que no s'ha localitzat més material ceràmic que un fragment de ceràmica comuna romana.

Tant el retall UE 4 com el retall UE 11 han quedat afectats parcialment a la banda O durant els treballs de seguiment, fet que ha permès la seva localització.

A la part central i E de la zona excavada s'han identificat els retalls UE 9 i 12. Ambdós retalls presenten planta circular i secció còncava, amb un diàmetre de 1,55m i una profunditat de 0,3m el primer, i un diàmetre de 0,9m i una profunditat de 0,36m el segon.

El rebliment (UE 10) del retall UE 9 correspon a una estrat format únicament per graves de gra petit amb restes de ceràmica comuna romana. Desconeixem la funcionalitat de l'estructura, tot i que per les seves característiques es podria tractar d'un fons de sitja, no obstant el grau d'arrasament que presenta l'espai no ens ho permet afirmar.

Referent al retall UE 12, l'estrat de farciment UE 13 està format per argila de color marró amb compactació mitjana, amb restes de ceràmica que ens proporcionen un moment de rebliment de l'estructura vers els segles I i II dC (ceràmica africana de cuina, forma Ostia II, 302 i comuna grollera romana), entre els que destaca un fragment de tessella de color blau marí.

Pel què fa a la funcionalitat, com en el cas anterior la desconeixem, tot i que en aquest cas també es podria tracta d'un fons de *dòlia*.

L'estratigrafia documentada durant el rebaix de la superfície de la banda sud, està formada per l'estrat UE 1, d'argila i grava amb restes de cascots de formigó corresponent a un estrat d'aportació del segle XX, amb una potència que oscil·la de 1m de l'extrem N i 0,4m a l'extrem S, el qual cobreix l'estrat arqueològic UE 2. A partir d'aquesta cota (15,9m s.n.m.) el rebaix a seguit amb la pala de neteja i amb la supervisió dels arqueòlegs fins a assolir la cota requerida per l'obra, recuperant alguns fragments ceràmics d'època romana, però sense identificar estructures arqueològiques.

A la banda E i de forma paral·lela al mur pantalla actual, a una distància aproximada de 1,6m s'hi identifica la corresponent rasa de construcció del mur.

Els resultats obtinguts del seguiment del rebaix de la rasa ens permeten obtenir un mostreig estratigràfic de l'indret. L'estrat superior està format per la UE 2, ja descrita, amb una potència que oscil·la de 0,8m a l'extrem S fins a 1,1m a l'extrem N, que cobreix l'estrat UE 15 a la meitat N de la rasa, d'argila de color marró clar amb restes de nòdols blancs, amb una potència que augmenta fins a 0,8m a l'extrem N.

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

Ambdós estrats cobreixen l'estrat UE 16, identificat a la meitat S de la rasa, format eminentment per graves (torturà), amb una potència visible de fins a 0,8m, sense identificar-ne la cota inferior.

Tant l'estrat UE 15 com l'estrat UE 16 corresponen a estrats d'aportació natural d'origen al·luvial.

9. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica portada a terme a les obres de la Línia d'Alta Velocitat, a la zona del carrer de Bonaventura Gispert (La Sagrera) ha permès documentar un total de quatre estructures excavades al subsòl. En el moment de localitzar les restes (març de 2014) el jaciment es va atribuir a la Prehistòria, ateses les característiques del retall i els escassos materials detectats. Però amb l'excavació arqueològica s'han obtingut noves dades que canvien la cronologia.

Es tracta d'un retall de planta ovalada que secciona un segon retall de planta rectangular, i dos retalls de planta circular ubicats cronològicament vers els segles I i II dC, dels que en desconeixem la funcionalitat. No obstant, els retalls de planta circular es podrien tractar de fons de sitges o bé de forats per a encabir-hi *dolia*.

L'indret on ens trobem correspon a l'*ager Barcinonensis*, a uns 5 km al nord de la ciutat romana, el qual fou objecte d'una reestructuració territorial en època augustal mitjançant la centuriació i que comportà la creació de nous establiments rurals, com per exemple la vil·la romana de la Sagrera (encara en procés d'excavació) o la vil·la romana de Can Nyau, la qual es desconeix la ubicació exacta però se'n tenen notícies documentals de diverses troballes que la podrien situar a la confluència entre la Rambla Prim, la ronda de Sant Martí i el carrer Jaume Brossa.

La present intervenció es situa al mig de les dues vil·les ja esmentades (a 345m al N de la vil·la de Sagrera i a 227m al S de Can Nyau) fet que, juntament amb l'absència d'elements constructius a l'entorn més immediat, ens porta a plantejar la hipòtesi que es tracti d'estructures amb caràcter agrícola associades a un d'aquests centres d'explotació agropecuària.

10. BIBLIOGRAFIA

- BELTRAN, JL (1990): "Sociedad y peste en la Barcelona de 1651". *Manuscrits* 8, p. 255-282.
- BOSCH, M; MONGUILÓ, E. (2011): "LAV sector de la Sagrera" dins *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona*, p. 85-87. Barcelona.
- MONGUILÓ, E (2012): Memòria científica. Intervenció arqueològica a l'espai delimitat pels carrers d'Espronceda, ronda de Sant Martí, carrer de Josep Soldevila i passeig de la Verneda (Ave Sagrera). Línia d'Alta Velocitat Madrid – Barcelona – Frontera francesa, tram: Sagrera – Triangle Ferroviari. Barcelona, agost de 2008 a setembre de 2011 (memòria inèdita)
- VVAA (1989): "«A l'entorn del Rec comtal». Recordant l'Exposició de 1987", Finestrelles, 1. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Sant Andreu de Palomar. Barcelona, 17-126
- VVAA (2011): "Crises brutales de mortalité en contexte de conflit militaire:exemples des inhumations de masse du site de Kaliningrad". A *Le regroupement des morts Genèse et diversité archéologique*. P 209-218.
- ALCUBIERRE, D. (2012): "LAV accessos a l'estació de la Sagrera" dins *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2011*. pp. 76-79. Barcelona.
- ANTEQUERA, F. (2012): "LAV estructura de l'estació de la Sagrera" dins *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2011*. pp. 80-84. Barcelona.

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

ARROYO, S. (2011): "LAV sector de Sant Andreu" dins *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2010*. pp. 45-52. Barcelona.

ARROYO, S. (2012): "LAV sector de Sant Andreu" dins *Anuari d'arqueologia i patrimoni de Barcelona 2011*. pp. 88-95. Barcelona.

PALET, J. (1997): Estudi territorial del Pla de Barcelona. Estructuració i evolució del territori entre l'època iberoromana i l'altmedieval segles II-I aC – X-XI dC. Ajuntament de Barcelona.

Altres fonts

ALSINA, MV: Pesta del 1651. *De Barcino a Barcelona*. Capítol 23.

http://www.bcn.cat/historia/pag/capitols/cap_23/ca/items/pesta_1651.htm

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

ANNEX 1. RESOLUCIONS GENERALITAT DE CATALUNYA

Expedient R/N 470 K121-NB 2014/1-11159: d'autorització de la intervenció arqueològica preventiva d'excavació a: Accessos a l'estació de la Sagrera (sector prehistòria). LAV-AVE Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: la Sagrera, Barcelona (Barcelonès), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Antecedents

1. Com a requeriment de l'estudi d'Impacte Ambiental corresponent, les obres de la Línia d'Alta Velocitat (LAV) Madrid- Saragossa- Barcelona-Frontera Francesa, tram la Sagrera – Nus de la Trinitat estan sotmeses al seguiment, control i, si escau, excavació arqueològica en totes aquelles fases de l'obra que impliquen moviment de terres.
2. La Direcció General del Patrimoni Cultural ha autoritzat diverses intervencions arqueològiques relacionades amb l'obra des del seu inici a càrrec de diverses empreses i dirigides per diferents arqueòlegs i sempre sol·licitades, de manera conjunta amb els promotors, pel Museu d'Història de Barcelona com a organisme responsable de vetllar per la idoneïtat d'execució del projecte d'intervenció.
3. El 2 de desembre de 2010 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar una intervenció de control i excavació arqueològica preventiva a: LAV-AVE Sagrera-Plataforma de la LAV. Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila , passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció Daniel Alcubierre Gómez (CODEX, SL) del 7 al 31 de desembre 2010.
4. El 11 de gener de 2011 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar una intervenció de control i excavació arqueològica preventiva a: LAV-AVE Sagrera-Plataforma de la LAV. Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila , passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció Daniel Alcubierre Gómez (CODEX, SL) del 12 de gener al 31 de març de 2011. El 14 d'abril de 2011 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar una pròrroga a l'intervenció de control i excavació arqueològica.
5. La Direcció General del Patrimoni Cultural va autoritzar la continuació d'aquesta intervenció arqueològica preventiva sota la direcció Daniel Alcubierre Gómez (CODEX, SL) del 12 de gener al 31 de març de 2011, de l'1 de juny al 30 de juny de 2011 i de l'11 de juliol fins al 30 de setembre de 2011.
6. La Direcció General del Patrimoni Cultural va autoritzar en data 1 de setembre 2011 un primer tractament (eliminació) d'estructures arqueològiques, seguit d'un segon el dia 2 de setembre de 2011. El 9 de setembre es va demanar el desmuntatge parcial del paviment de mosaic. Posteriorment, es va demanar una sol·licitud de codirecció sota la direcció Daniel Alcubierre Gómez (CODEX, SL) i Emiliano Hinojo García (CODEX, SL) fins el 30 de setembre de 2011. El 15 de setembre es va demanar una sol·licitud d'eliminació d'estructures arqueològiques de la vil·la romana, i posteriorment, el 27 de setembre, es va demanar el desmuntatge parcial i total, el cobriment total i l'extracció d'algunes de les restes.

Data 15 JUL. 2014

7. La Direcció General del Patrimoni Cultural va autoritzar en data 30 de setembre una nova continuació d'aquesta intervenció arqueològica preventiva sota la direcció dels arqueòlegs Daniel Alcubierre Gómez i Emiliano Hinojo Gómez (ambdós de l'empresa CODEX, S.L.) del 3 al 28 d'octubre de 2011.
8. En data 26 d'octubre la Direcció General del Patrimoni Cultural va autoritzar un nou tractament de restes no extretes (desmuntatge parcial i total) d'estructures arqueològiques.
9. En data 27 d'octubre de 2011 (registre d'entrada núm. 001751/401E) els senyors Daniel Carmona Campos, cap d'obra de la UTE Accessos estació Sagrera i Jordi Roca i Albert director del Museu d'Història de Barcelona, van presentar una sol·licitud d'autorització de pròrroga de la intervenció de control i excavació arqueològica preventiva als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció Daniel Alcubierre Gómez (CODEX, SL) del 2 al 30 de novembre de 2011 que fou autoritzada. Posteriorment, es va autoritzar una pròrroga fins el 30 de desembre de 2011.
10. La Direcció General del Patrimoni Cultural va autoritzar un canvi de direcció per deute de memòries del Sr. Daniel Alcubierre a favor de la Sra. Inma Mesas Torronteras (CODEX SL). Igualment, va autoritzar una nova pròrroga del permís d'intervenció del 2 de gener al 29 de febrer de 2012 i del 5 de març al 27 d'abril de 2012.
11. La Direcció General del Patrimoni Cultural va autoritzar un tractament de restes no extretes (desmuntatge) el 21 de febrer de 2012, sota la direcció d'Inma Mesas Torronteras, en el marc del projecte d'intervenció.
12. En data 27 d'abril de 2012 (registre d'entrada núm. 000611/401E), els senyors Daniel Carmona Campos, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud de pròrroga de la intervenció als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció d' Inma Mesas Torronteras (CODEX, SL) del 2 de maig al 31 de juliol de 2012 que fou autoritzada.
13. En data 30 de juliol de 2012 (registre d'entrada núm. 0001238/401E), els senyors Gonzalo Pérez Herrero, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud de pròrroga de la intervenció als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció d'Inma Mesas Torronteras (CODEX, SL) de l'1 d'agost al 31 d'octubre de 2012 que fou resolta favorablement.
14. La Direcció Geenral del Patrimoni Cultural va autoritzar la pròrroga de la intervenció arqueològica preventiva (P_INTER 9220) als accessos a l'estació de la Sagrera entre carrer Espronceda, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda,

Via Trajana i Rambla Prim) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció de la Sra. Inma Mesas Torronteras (CODEX SL), de l'1 de novembre al 31 de desembre de 2012.

15. En data 27 de desembre de 2012 (registre d'entrada núm. 1915/0401E), els senyors Gonzalo Pérez Herrero, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera, i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud de pròrroga de la intervenció arqueològica preventiva als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla de Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció d'Inma Mesas Torronteras (CODEX, SL) del 2 de gener al 28 de març de 2012 que fou resolta favorablement. Posteriorment s'autoritzen noves pròrrogues fins el 31 de desembre de 2013.
16. En data 17 de desembre de 2013 (registre d'entrada núm. 1806/0401E), els senyors Gonzalo Pérez Herrero, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera, i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud de pròrroga de la intervenció arqueològica preventiva als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla de Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció d'Inma Mesas Torronteras (CODEX, SL) del 2 de gener al 31 de març de 2014 que fou resolta favorablement.
17. En data 19 de febrer de 2014 (registre d'entrada núm. 269/0401E), els senyors Gonzalo Pérez Herrero, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera, i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud de tractament de restes en el marc de la intervenció arqueològica preventiva als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla de Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció d'Inma Mesas Torronteras (CODEX, SL) del 2 de gener al 31 de març de 2014 que fou resolta favorablement.
18. En data 28 de març de 2014 (registre d'entrada núm. 481/0401E), els senyors Gonzalo Pérez Herrero, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera, i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud de pròrroga de la intervenció arqueològica preventiva als accessos de l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla de Prim (Accessos a l'estació de la Sagrera) a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció d'Inma Mesas Torronteras (CODEX, SL) de l'1 d'abril al 30 de juny de 2014, que fou resolta favorablement.

Fets

1. En data 8 de juliol de 2014 (registre d'entrada núm. 001049/0401E), els senyors Gonzalo Pérez Herrero, cap d'obra de la UTE Accessos estació de la Sagrera, i Josep Lluís Alay, director de Patrimoni, Museus i Arxius de l'Ajuntament de Barcelona, van presentar una sol·licitud d'intervenció arqueològica preventiva al Sector prehistòria dels accessos de

l'estació de la Sagrera, LAV Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: La Sagrera: entre carrer Espronceda, carrer del Clot, carrer de la Sagrera, ronda de Sant Martí, carrer Josep Soldevila, passeig de la Verneda, Via Trajana i Rambla de Prim a Barcelona (Barcelonès) sota la direcció de Dídac Pàmies Gual (ANTEQUEM) del 9 de juliol al 6 d'agost de 2014.

2. El dia 8 de juliol de 2014 la tècnica arqueòloga dels Serveis Territorials a Barcelona va emetre informe favorable sobre la sol·licitud esmentada.
3. El dia 8 de juliol de 2014 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar la intervenció.

Motivació

Construcció dels accessos a l'estació de La Sagrera.

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).
3. Decret 304/2011, de 29 de març, de reestructuració del Departament de Cultura (DOGC núm. 5849, de 31.3.2011); i Resolució CMC/254/2010, de 8 de gener, de delegació de competències de la persona titular de la Direcció General del Patrimoni Cultural en les persones directores dels Serveis Territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DOGC núm. 5566, de 12.2.2010).

Resolució

Per tot això, **resolc:**

1. **Autoritzar** una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Lloc de la intervenció: Accessos a l'estació de la Sagrera (sector prehistòria). LAV-AVE Tram Sagrera-Nus de la Trinitat. Sector: la Sagrera, Barcelona (Barcelonès).

Persona o institució autoritzada: UTE Accessos Estació de la Sagrera (CIF: U-8593721Y)

Direcció de la intervenció arqueològica: Dídac Pàmies Gual (ANTEQUEM)

Activitat autoritzada: excavació.

Termini de realització de la intervenció: del 9 de juliol al 6 d'agost de 2014

Lloc de dipòsit provisional de les restes: Museu d'Història de Barcelona.

La intervenció arqueològica o paleontològica autoritzada haurà de ser realitzada d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, així com en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l'expedient.

El termini de dos anys previst per a la presentació de la memòria, s'entendrà que comença a comptar a partir del dia en què ha finalitzat la intervenció.

Data 15 JUL. 2014

Faig constar que aquesta còpia
reproduceix fidelment l'original.

2. Notificar aquesta resolució, que no exhaureix la via administrativa, a la persona o entitat interessada i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs d'alçada davant el conseller de Cultura, en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació.

Notificar, així mateix, aquesta resolució a l'ajuntament del municipi afectat, i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació. Potestativament, dins el mateix termini, podrà efectuar el requeriment previ previst a l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la jurisdicció contenciosa administrativa.

P.d. Resolució CMC/254/2010, DOGC 12.2.2010

La directora

M. Àngels Torras Ripoll
Barcelona, 8 de juliol de 2014

Data 15 JUL. 2014

Faig constar que aquesta còpia
reproduïx fidelment l'original.

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

1. Estat inicial de l'àmbit d'actuació

2. Inici dels treballs de neteja i delimitació

3. Retall UE 4 excavat a l'estrat UE 2

4. Estrat UE 7, 6, 8 i 14 identificats al tall de l'obra

5. Excavació del retall UE 4

6. Estrat UE 3 i 6 i retalls UE 4 i 11

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

7. Retall UE 11 i farciment UE 6

8. Retall UE 11 i farciment UE 8

9. Detall d'un tronc cremat a l'estrat UE 8

10. Detall de rubefacció al retall UE 11

11. Estrat UE 8 a l'interior del retall UE 11

12. Estrat UE 3 a l'interior del retall UE 4 i seccionat per UE 11

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

13. Retalls UE 4 i 11 un cop excavats

14. Identificació dels retalls UE 12 i 9

15. retall UE 9 i farciment UE 10

16. Retall UE 9 un cop excavat

17. Retall UE 12 i farciment UE 13

18. Retalls UE 12 i 9 un cop excavats

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

19. estrat UE 1 cobrint l'estrat UE 2

20. Rebaix de l'àrea S

21. Àrea S un cop rebaixada amb giratòria

22. Delimitació d'estructures a l'àrea S

23. Identificació de l'estrat UE 2 a l'àrea S

24. Inici de l'excavació de la rasa

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

25. estrat UE 2 cobrint l'estrat UE 15 a l'extrem N

26. Estrats UE 2 i 15 cobrint l'estrat UE 16

27. Rasa a l'extrem S

28. Estrat UE 2 cobrint l'estrat UE 16 a l'extrem S

29. Cobriment de la rasa

30. Estat final de l'espai

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

ANNEX 3. FITXES D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
1	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila i grava de color marró amb poca compactació amb una potència entre 0,4 i 1 m.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	
Farceix	
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat superficial	
Cronologia	segle XX
Críteris datació	

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
2	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila i llims de color marró clar amb molta compactació i restes de carbons, amb 80 cm de potència.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	5
Cobreix	15, 16
Cobert per	1
Farceix	
Farcit per	
Talla	
Tallat per	4, 9, 12
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat d'aportació natural	
Cronologia	segle I dC
Críteris datació	ceràmic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
3	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila i llims de color marró fosc amb compactació mitjana i restes de carbons, amb una potència que oscil·la entre 30 i 60 cm.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	7
Farceix	4
Farcit per	
Talla	
Tallat per	11
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Ceràmic-estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
4	Sector Prehistòria	Negativa

DESCRIPCIÓ
Retall de planta rectangular amb els angles arrodonits, de 3,99 m de longitud, 3,22 m de llargada i 0,62 m de profunditat, disposat de NO a SE.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	1
Farceix	
Farcit per	3
Talla	2
Tallat per	11
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Retall de funció indeterminada	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
5	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	2
Cobreix	15, 16
Cobert per	1
Farceix	
Farcit per	
Talla	
Tallat per	4, 9, 12
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat d'aportació natural	
Cronologia	
Criteris datació	

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
6	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila de color marró i abundants pedres, amb una potència de 16 cm.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	8
Cobert per	7
Farceix	11
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
7	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila de color marró fosc amb restes d'argila de color marró clar, amb una potència de 0,32m.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	3,6,11
Cobert per	1
Farceix	
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
8	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila amb abundants carbons, amb una potència de 10 cm.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	14
Cobert per	6
Farceix	11
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
9	Sector Prehistòria	Negativa

DESCRIPCIÓ
Retall de planta circular de 1,55m de diàmetre i 0,3m de profunditat

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	1
Farceix	
Farcit per	10
Talla	2
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Retall de funció indeterminada	
Cronologia	post quem segles I-II dC
Creris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
10	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Grava amb una potència de 0,3m

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	1
Farceix	9
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	post quem segles I-II dC
Creris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
11	Sector Prehistòria	Negativa

DESCRIPCIÓ
Retall de planta ovalada de 2,71 m de longitud, 1,84 m d'amplada i 0,38m de profunditat.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	7
Farceix	
Farcit per	6, 8 i 14
Talla	3, 4
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Retall de funció indeterminada	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
12	Sector Prehistòria	Negativa

DESCRIPCIÓ
Retall de planta circular de 0,9m de diàmetre i 0,36m de profunditat

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	1
Farceix	
Farcit per	13
Talla	2
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Retall de funció indeterminada	
Cronologia	post quem segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
13	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Estrat d'argila de color marró amb compactació mitjana, amb una potència de 0,36m.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	1
Farceix	12
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	post quem segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
14	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Estrat d'argila de color marró fosc amb restes de carbons, amb una potència de 10 cm aproximadament.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	8
Farceix	11
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat de rebliment	
Cronologia	segles I-II dC
Criteris datació	Estratigràfic

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
15	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Argila-llims de color marró clar amb restes de nòdols carbonatats amb una potència visible de 1,1m.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	16
Cobert per	2
Farceix	
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat d'aportació fluvial.	
Cronologia	
Criteris datació	

OBSERVACIONS

FITXA UNITAT ESTRATIGRÀFICA (UE)

IDENTIFICACIÓ		
Població / Municipi / Comarca	Lloc / Jaciment	Codi
Barcelona	Sagrera	069/14
UE	Zona / Sector / Àmbit	Definició
16	Sector Prehistòria	Estrat

DESCRIPCIÓ
Graves molt compactes amb una potència visible de fins a 1 m.

RELACIONS ESTRATIGRÀFIQUES	
Igual a	
Cobreix	
Cobert per	2, 15
Farceix	
Farcit per	
Talla	
Tallat per	
Recolza en	
Se li recolza	
Es lliura	
Se li lliura	
Solidari de	

INTERPRETACIÓ	
Estrat d'aportació natural	
Cronologia	
Criteris datació	

OBSERVACIONS

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

ANNEX 4. INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

INVENTARI DE MATERIALS

Codi 069/14

UE Nº PRODUCCIÓ FORMA TIPOLOGIA INF. VORES BASES NANCES ALTRES TÈCNICA ACABAT ACABAT Nº Nº CRONOLOGIA OBSERVACIONS
INV. INTERN EXTERN MINIM TIPOL.

UE	Nº	PRODUCCIÓ	FORMA	TIPOLOGIA	INF.	VORES	BASES	NANCES	ALTRES	TÈCNICA	ACABAT	ACABAT	Nº	Nº	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS
INV.											INTERN	EXTERN	MINIM	TIPOL.		
2	0	13320			2					TO	AL	AL				
2	0	50005				1										Fragment d'ímbrex
2	0	13306			1					TO	AL	AL				
2	0	13262			9					TO	AL	AL				
2	0	13106	COP	Drag. 33		1				MO	VE	VE			20-60 dC	
2	0	60001							13							
2	0	12055			88					TO	AL	AL			època romana	
2	0	12055	OLL			4				TO	AL	AL			època romana	
2	0	12055	OLL				3			TO	AL	AL			època romana	
2	0	12055	GER				4			TO	AL	AL			època romana	
2	0	13257			3		1			TO	AL	AL			s. III aC-I dC	
3	0	12055			3					TO	AL	AL				
3	0	13262			12					TO	AL	AL				
3	0	13250	GER		4	1				TO	AL	AL				
3	0	13106								MO	VE	VE			segles I-II dC	
3	0	12053			2					TO	AL	AL				Presenta decoració de cordó digitat
3	0	13306			1					TO	AL	AL				
3	0	12053			2					TO	AL	AL				

UE Nº PRODUCCIÓ FORMA TIPOLOGIA INF. VORES BASES NANCES ALTRES TÈCNICA ACABAT ACABAT Nº Nº CRONOLOGIA OBSERVACIONS
INV. INTERN EXTERN MINIM TIPOL.

3	0	13310			2			1		TO	AL	AL				
3	0	13320			2					TO	AL	AL				
6	0	12055			4					MA	AL	AL				
8	0	60056							1							Mostres de carbó
10	0	12055	OLL							MA	AL	AL				
10	0	13250			3					TO	AL	AL				
10	0	13251	OLL		1		1			MA	AL	AL				
10	0	13310			1					TO	AL	AL				Fragment molt rodat
10	0	60001							1							Fragment d'ovi-capri
10	0	13320			1					TO	AL	AL				
13	0	13306			5					TO	AL	AL				
13	0	12055	OLL		5					MA	AL	AL				
13	0	13258	PTA	Ostia II, 302			1			TO	AL	AL			s. I aC - II dC	Fragment rodat
13	0	50011							1							Fragment de tessell-la de color blau marí

TAULA CODIS PER A INVENTARI DE MATERIALS ARQUEOLÒGICS

CERÀMICA

CLASSIFICACIÓ

12053 comuna ibèrica

12055 grollera

13106 T S sudgàl·lica

13250 comuna oxidada

13257 comuna itàlica

13258 comuna africana de cuina

13262 comuna bescuitada

13306 àmfora itàlica

13310 àmfora de la Tarraconense

13320 *dollia*

FORMA: Per a materials no classificats tipològicament. Bàsicament, ceràmiques prehistòriques, medievals i modernes)

copa	COP
plat/tapadora	PLT
gerra	GER
olla	OLL

TÈCNICA

a mà MA

a torn TO

ACABAT

Allisat ALL

MATERIALS CONSTRUCCIÓ

CLASSIFICACIÓ

50005 ímbrex

50011 tessel·les

MATÈRIA ORGÀNICA

1. CLASSIFICACIÓ

60001 os

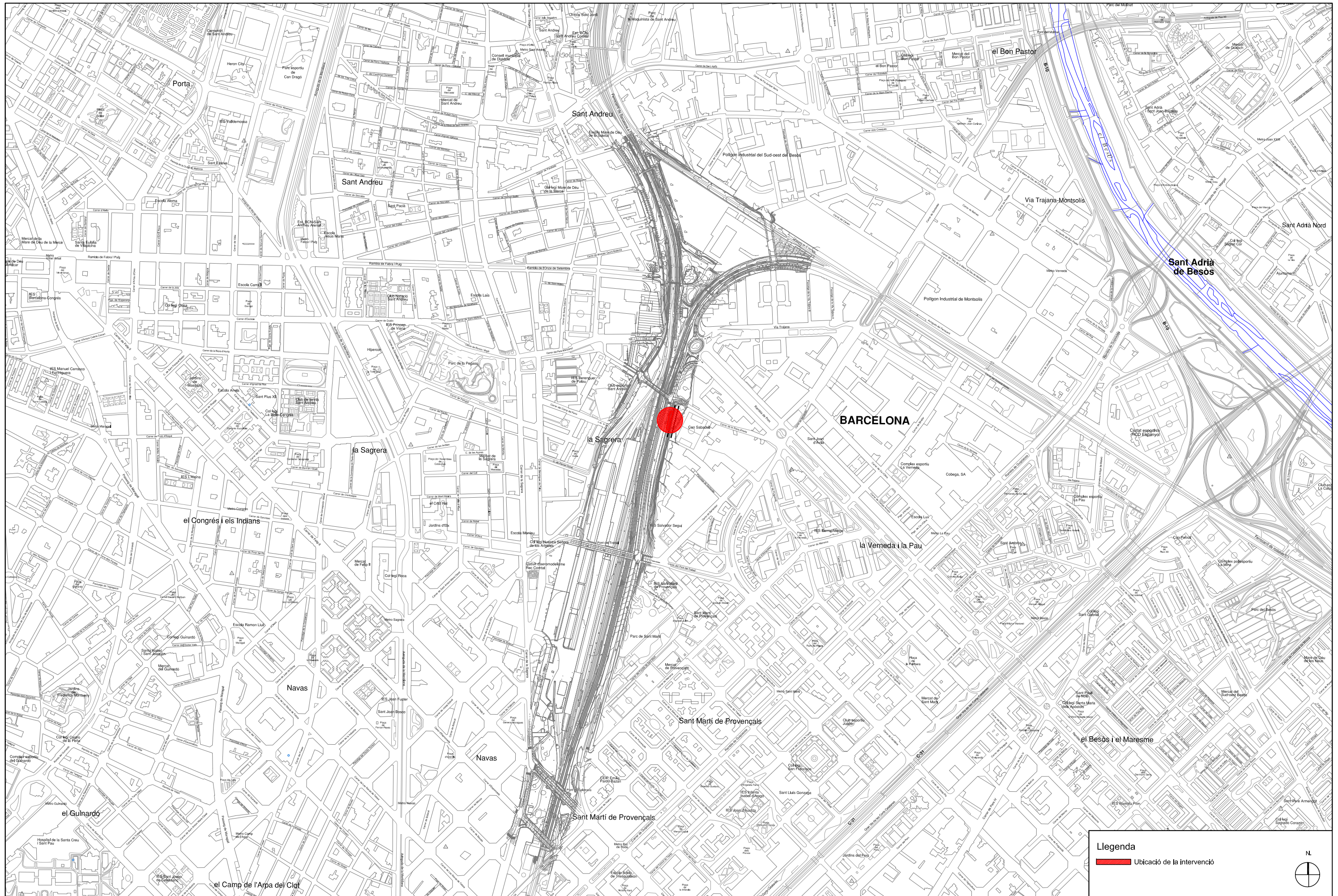
60056 carbó

Intervenció arqueològica

LAV – Tram: Accessos a l'Estació de la Sagrera (069/14)
Barcelona, Barcelonès

ANNEX 5. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

Llegenda

 Ubicació de la intervenció

N

TÍTOL
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA A LA LÍNIA D'ALTA VELOCITAT-TRAM:
ACCESSOS A L'ESTACIÓ DE LA SAGRERA
SECTOR PREHISTÒRIA (Carrer de Bonaventura Gispert)
CODI : 069/14

AUTOR UTE ACCESOS ESTACIÓ DE LA SAGRERA

antequem
ARQUEOLOGIA · PATRIMONI CULTURAL

ESCALA 1 / 10000

0 250m

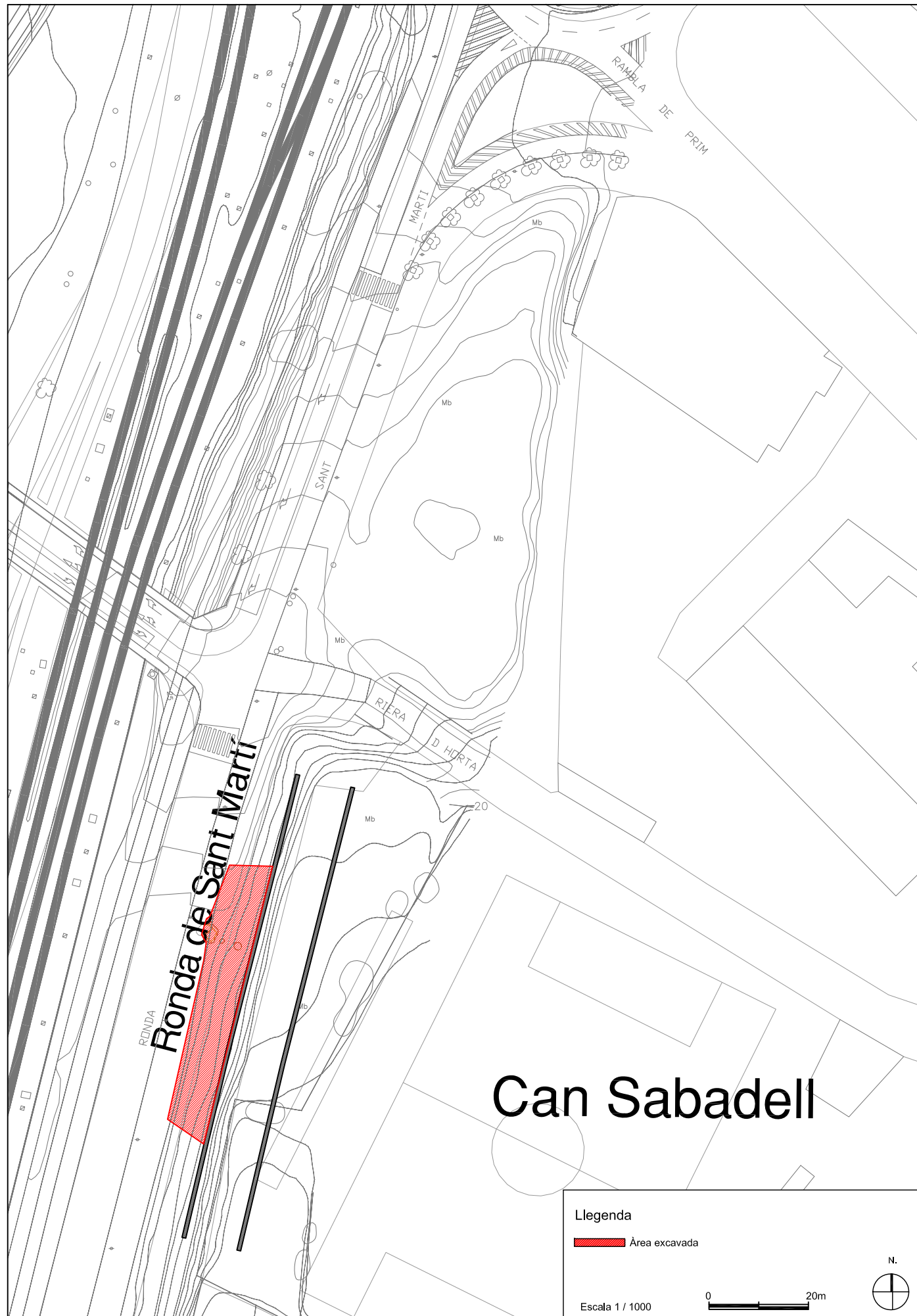

DATA JULIOL DE 2014

TÍTOL DEL PLÀNOL SITUACIÓ

NÚM. DE PLÀNOL 01
Fulla 01 de 01

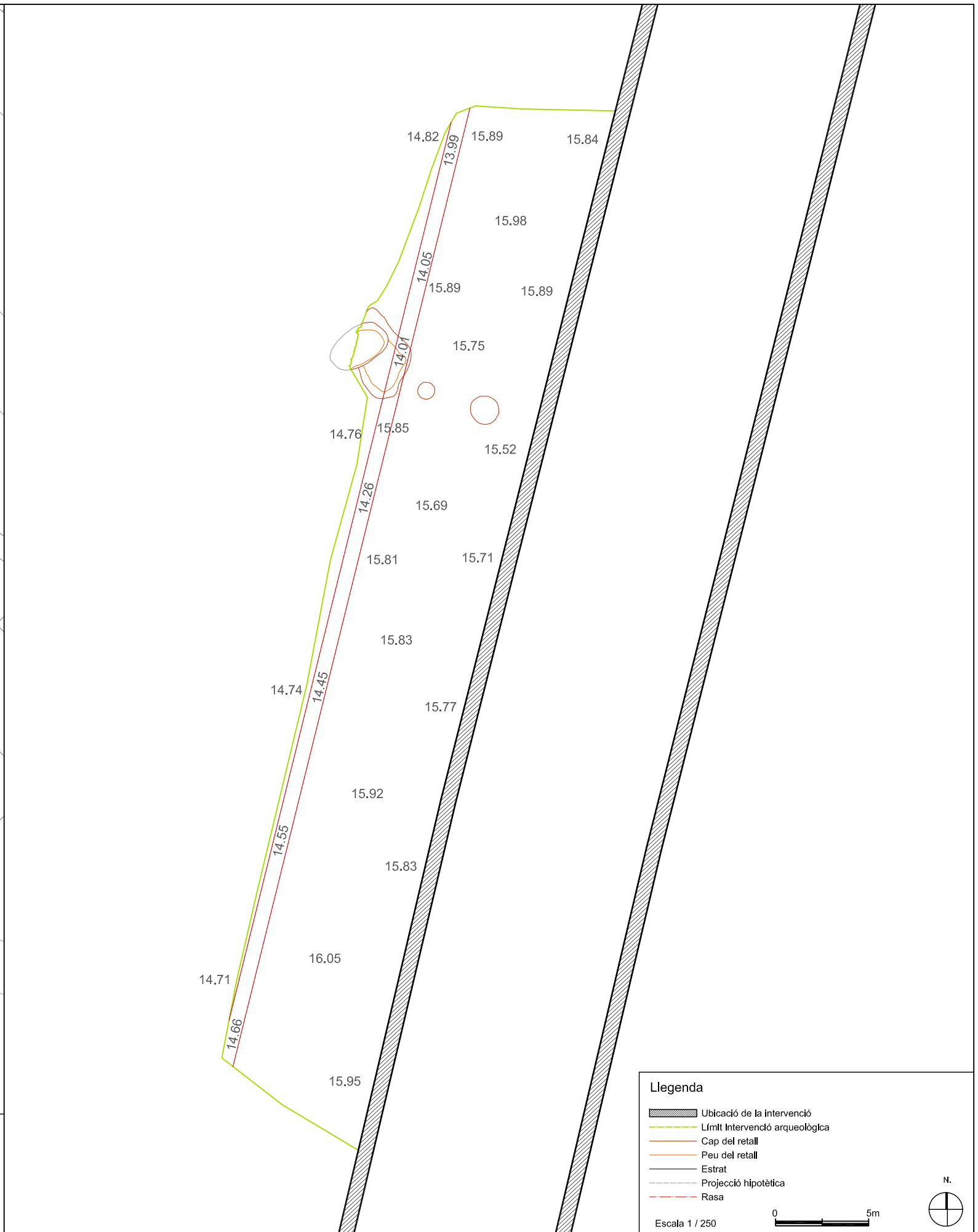

Can Sabadell

Llegenda

Àrea excavada

Escala 1 / 1000

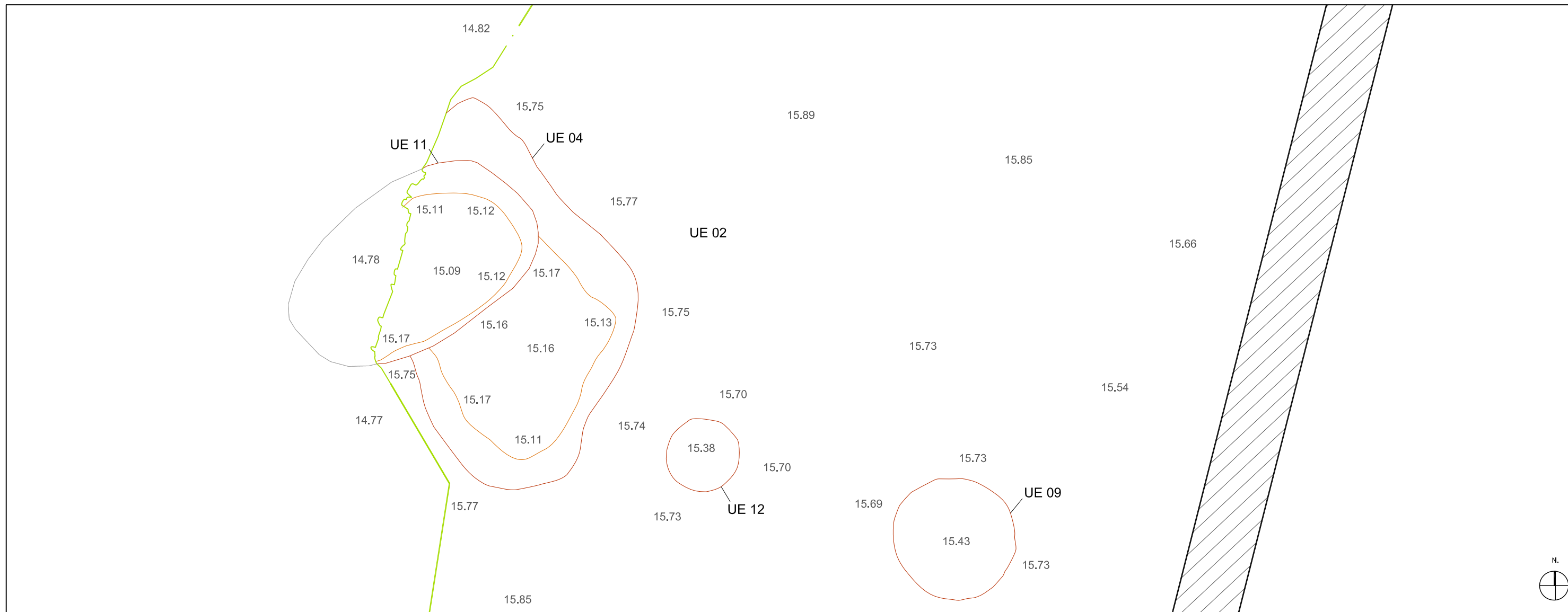

Llegenda

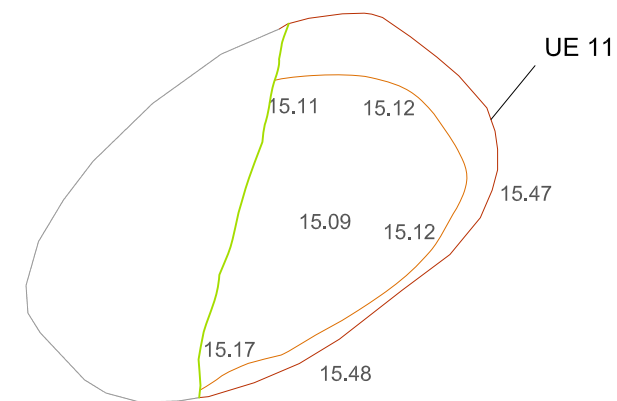
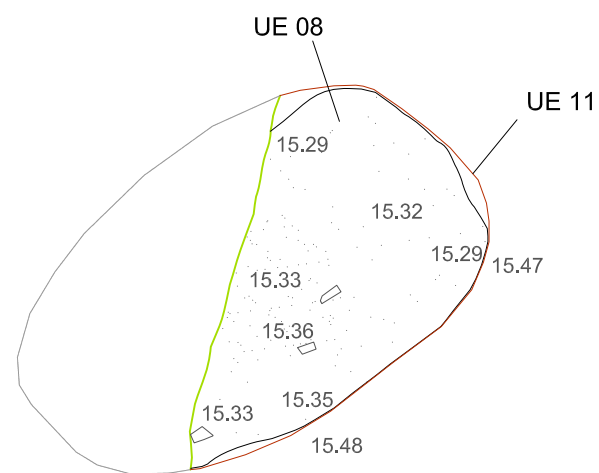
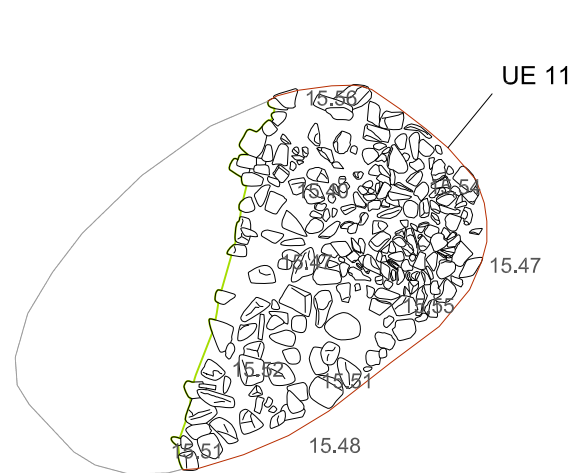
- Ubicació de la intervenció
- Límit Intervenció arqueològica
- Cap del retall
- Peu del retall
- Estrat
- Projecció hipotètica
- Rasa

Escala 1 / 250

Detall de l'estratigrafia al retall UE 11

Llegenda

- Ublocació de la Intervenció
- Límit intervenció arqueològica
- Cap del retall
- Peu del retall
- Estrat
- Projecció hipotètica

